

Програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент»

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми Менеджмент підприємства підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності і тенденції антикризового управління та управління ризиками на мікрорівні та закономірності їх розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «тісно пов'язана з дисциплінами «Вища математика», «Фінанси, гроші та кредит», «Менеджмент», «Маркетинг», «Стратегічне управління».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» є навчити майбутніх фахівців визначати можливі ризики, знаходити причини їх виникнення, діагностувати та оцінювати ситуацію, здійснювати автоматизовані розрахунково-аналітичні роботи щодо обґрунтування управлінських рішень з використанням економіко-математичних методів та ЕОМ, приймати оптимальні стратегічні рішення, знаходити шляхи зниження ризиків.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Ризик-менеджмент» є формування вмінь оперувати специфічними управлінськими фінансовими термінами, категоріями та поняттями; розумінні змісту і ролі ризиків; розгляді класифікації ризиків; ознайомленні з методами менеджменту ризиками; вивченні способів оцінки міри ризику; розкритті змісту механізму управління ризиками; розгляді прийомів управління ризиками; вивченні технології прийняття рішень у різних ризикованих ситуаціях; моделюванні та оптимізації ризиків; ознайомленні з організацією процесу страхування від ризиків.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

загальні:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-економічними явищами та процесами.

Здатність до застосовування концептуальних і базових знань, розуміння предметної області і професії менеджера.

Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації.

фахові:

Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.

Розуміння основ антикризового управління та вміння управляти організацією в ризикових умовах.

1.4. Програмні результати навчання:

Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

Демонструвати навички стратегічного та інноваційного управління в умовах невизначеності та ризику.

Ідентифікувати ризики та проявляти навички антикризового управління.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Сутність, зміст та види ризиків. Поняття управління ризиком

Невизначеність та її види. Особливості управління підприємством в умовах невизначеності. Сутність ризику. Причини виникнення ризику. Класифікація ризиків. Управління ризиком – нова галузь знань. Історія розвитку дисципліни та її зв'язок з іншими дисциплінами. Поняття управління ризиком. Специфіка управління ризиками.

2. Методи менеджменту ризику та способи оцінки міри ризику

Методи менеджменту ризику. Загальні підходи щодо кількісної оцінки ризику в спектрі економічних проблем. Ризик в абсолютному та відносному виразі. Нерівність Чебишева. Допустимий, критичний та катастрофічний ризики. Оцінка ризику ліквідності. Коефіцієнт чутливості бета (β).

3. Диверсифікація як спосіб зниження ризику. Теорія портфеля

Сутність диверсифікації. Портфель цінних паперів. Структура портфеля цінних паперів. Норма прибутку цінних паперів. Щільність зв'язку з загальноринковими цінами. Протилежна фаза коливань норми прибутку всередині портфеля. Ризик цінних паперів. Систематичний та специфічний ризик цінних паперів. Кореляція цінних паперів та її застосування. Портфель з двох різних акцій. Портфель з багатьох акцій. Загальні засади теорії портфеля. Оптимізація структури портфеля. Концепція спрощеної класичної моделі формування портфеля.

4. Моделювання і оптимізація ризику та теорія гри

Теоретико-ігрова модель. Функція ризику. Критерії прийняття рішень при заданому розподілі ймовірностей. Критерії прийняття рішень, коли невідомий розподіл ймовірностей. Критерії прийняття рішень у ситуації, що характеризується антагоністичними інтересами середовища. Шоста інформаційна ситуація. Критерій Байеса. Критерій мінімуму дисперсій функціоналу оцінювання. Критерій Бернуллі-Лапласа. Принципи максимуму Гіббса-Джейнса. Критерій мінімального ризику Севіджа. Критерій Гурвіца. Критерії Ходжеса-Лемана.

5. Запаси, резерви як способи зниження ризику.

Ризик потреби в запасах. Види запасів і резервів, які можуть бути використані для зниження ступеня ризику в менеджменті. Сутність різних способів щодо визначення структури резервів на покриття ймовірних затрат (збитків). Сутність моделі М. Міллера і Д. Орра. Поняття “оптимального резерву”. Коефіцієнт ризику в управлінні запасами. Імовірнісна модель визначення оптимальних запасів з урахуванням ризику.

6. Аналіз ризику при прийнятті стратегічних довгострокових рішень з інвестування.

Загальні засади стратегічного менеджменту з урахуванням ризику. Етапи формування програми розвитку компанії та її стратегії у довгостроковому періоді. Оцінка інвестиційної стратегії компанії. Методи оцінки інвестиційних проектів з урахуванням ризику. Ризик щодо прийняття інвестиційних рішень. Аналіз чутливості. Корпоративна імітаційна модель. Сутність аналізу впливу інвестиційних проектів на ризик фірми. Основні принципи і сутність формування інвестиційного портфеля з урахуванням ризику та пов'язані з цим проблеми.

7. Ризики в зовнішньоекономічній діяльності.

Економічна природа ризиків ЗЕД. Види зовнішньоторгового ризику. Валютний ризик. Строкові угоди в технології хеджування комерційних операцій зовнішньоекономічної діяльності. Дебіторний, політичний та трансфертний ризик. Транспортний ризик. Договірні гарантії. Ціновий ризик. Валютно-курсове забезпечення імпортера та експортера. Експортний факторинг. Цінові ризики.

8. Страхування – основний прийом управління ризиками.

Сутність, зміст і види страхування в умовах невизначеності. Організаційна структура страхування в умовах ризику. Зміст і завдання актуарних розрахунків. Актуарна калькуляція. Класифікація актуарних розрахунків. Особисте, майнове страхування та страхування відповідальності.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент : [Підручник] / И.Т. Балабанов. – М.: «Финансы и статистика», 1996. – 188 с.
2. Верба В.А. Проектний аналіз : [Підручник] / В.А. Верба, О.А. Загородніх – К.: КНЕУ, 2000. – 350 с.
3. Вітлінський В.В. Економічний ризик: ігрові моделі / В.В. Вітлінський. – К.: КНЕУ, 2002. – 446 с.
4. Лапуста М.Г. Риски в предпринимательской деятельности : [Учебник] / М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 224 с.
5. Вітлінський В.В. Ризик у менеджменті : [навчальний посібник] / В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний. – К.: «Борисфен-М», 1996. – 280 с.
6. Василенко В.А. Ситуаційне й операційне управління в системі менеджменту: [навчальний посібник] / В.А. Василенко І.Є. Мірошник. – М.: МГУ, 2012. – 340 с.
7. Калінеску Т.В. Фінансовий менеджмент: [навчальний посібник] / Т.В.Калінеску, В.С.Альошкін, В.Г.Кудіна – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 372с.
8. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств : навч. посібн. / М.Р. Ковбасюк. – К. : Вид. дім «Скарби», 2007. – 336 с.

Укладач: Коваленко М. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства